

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sermo doctoralis su[m]me deuot[us] ac fructuosus in die
parasceue de passio[n]e d[o]m[ini] cu[m] quatuor
eua[n]gelista[rum] co[n]corda[n]tia Jncipit feliciter
Reliqui domu[m] mea[m] ...**

Kirchschlag, Petrus

[Köln], 1477

Hora Sexta similiter tres principales habet p[er]tes ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-30817

Hora Sexta similiter tres principa-
les habet ptes. Prima est miserabi-
lis atq; ignominiosa ibu xpi educ-
tio ad locū supplicij. Secda est sequentiū xpm
mulierum fletus et lamētatio. Tertia ē eius-
dem ibu xpi penosissima crucifixio. Primā
ptem possumus punctatim intueri. Primo q̄
liter exuerunt eum purpura. ⁊ reinduerunt
ipm vestimentis suis. vt melius ab homini-
bus agnosceret in veste sua: et maiorem vere-
cundiam suscipet corā hominibus ab aspiciē-
tibus. Secdo imposuerunt lignum crucis. lō-
gum grossum ⁊ multū graue sup humeros
suos delicatissimos. vt portaret ipsum ad lo-
cum ignominiose mortis. vt sic eius cōtinua
visione et portandi fatigatione ḡuaret iterū
us et exteri. Tertio associauerūt sibi duos
latrones. secū dēnatos. q̄ ducebāt cū eo 3.
Hoc filē factū est ei ad maiore d̄fusionē. vt
ex eorū societate amplius ⁊ forti⁹ diffama-
ret. quasi esset latro atq; peior illis. Quarto
duxerūt eū miserū et publice cum imprope-
rio valde magno tamq̄ malefactorē. extra
ppriam ciuitatē. in locū caluariae sic dictū. vt
credo a decaluatis cadauerū capitibus ibidem
iacentibus. Qui quidē locus fetid⁹ erat horri-
bilis hoīb⁹. Ibidem em̄ maleficia plectebant.

a forte canes atq; alia morticina exoriabā
tur. Ductus est autem ihs̄ despectissime so-
lus et ab omnib; suis dilectissimis amicis
et apostolis alienatus. Ubi enim erat petr⁹
qui dixerat. Dñe tecum patus sum et in car-
cerem et in mortem ire. Credendum est pie
q; forte sub cruce miserabiliter deficiens cæ-
derit in terrā. et q; immites iudei calcauerūt
eum pedib; et crūib; aut forsan fune. quo
cinctus eāt eum impetiose releuauerunt. et
impulerunt ad ambulandum. festinauerūt
estimo multum cum eo vt citius viderent. a
impulerunt forte per vias et loca magis
aspeā et petrosa sibi in tormentum. Sequi-
tur de hac miserabili educatione textus. **M.**
.m. Tūc exuentes eum purpura induerūt
eum vestimentis suis. **M. .j. .l.** Et suscepēt
eū a eduxerūt eū vt crucifigerēt. **.j.** Et baiu-
lās sibi crucē exiuit ī eū q; dicit̄ caluarie loc⁹
hebraice golgata. **.l.** Et cum ducerent eum.
.M. exētes inuenerunt hominē cyreneum
no mine simonem. **.l.** venientē de villa. **.m.** pa-
trē alexādrī a ruffi. Dicūt̄ hñ duo discipuli
dñm fuisse. **.M. .m.** Hūc appbēderūt a angaia
uerūt vt tolleret crucē ei⁹. **.l.** Et imposuerūt il-
li crucē portāe post ihs̄m. Cū em̄ dulcissim⁹
dñs ihs̄ ī hac via gūit̄ pōdē crucis de p̄ssus

fuisse. et ita fatigatus propter labores et penas.
propter flagellationem. et coronationem. propter
illusiones et passionem. et ceteros cruciatus
quos tota nocte et etiam de die usque ad illam
horam sustinuit. lento gradu iaceret. et cruce
amplius portare non valeret. deposuit
eam ut legitur in libro de vita christi. ut aliquantum
pausaret et respiraret. Tunc ministri
piloti hoc videntes angustiauerunt prefatum
simonem gentile. videlicet robustum reuerentem de vil-
la. qui ut dicit Hieronymus de. Gora extra civitatem
occurrit eis eundo ad civitatem. ut portaret
cruce[m] post ipsum. Hoc fecerunt ut ostenderet
eum esse hominem fatigatum. et sic non crederetur dei
filius: Non fecerunt ex misericordia ut christo
opereretur. sed ex duricia ut citius crucifige-
retur. Et ideo festinauerunt cum eo. Et sicut
ait Bernardus. Ipsum tanquam azimum impu-
lerunt. quia timuerunt ne pilatus sententiam
reuocaret. quia voluntatem dimittendi
eum ostenderat. Item lignum crucis adeo
prophanum atque ignominiosum tunc repu-
tabatur: quod nullus eorum portare nec tan-
gere voluit. Sequitur. Sequebatur autem
illum multa turba populi et mulierum que
plangebant et lamentabantur eum. Seque-
bantur eum multi tam iudeorum quam gentilium

in terrā corruerat. et pre angustia nec ei ver-
bū dare poterat. nec dñs sibi. accelerat? ab
hijs qui eum ducebant. **C**redibile ē s^m **B**er-
nardū in cōtemplacōibz. q̄ ipsa libēter por-
tass̄ crucem si potuiss̄: et q̄uis non poss̄ ta-
men libenter accepisset eam. **N**ulli autē
credere licet. q̄ beata virgo impatiens fuit.
aut ratione vel sensu priuata. s̄ in omni xp̄i
passione pacientissima ac discretissima. **A**t
tamen pie creditur. quāuis euangeliste spe-
cialiter non exp̄mant. q̄ ex magna et int̄a
passione. multas lacrimas ex v̄gineis o-
culis fuderit. **N**on em̄ se poterat maternū pec-
tus cōtinere. q̄n filio suo dilectissimo cōpate-
retur. **I**ugentibz vero ac lamentatibz mulie-
ribz dixit dñs. **I**. Filie iherl̄m nolite flē sup
me. sed sup ipsas flete ⁊ super filios vr̄os.
Qm̄ ecce veniet dies in q̄bz dicent. **B**tē ste-
riles et ventres qui non genuerūt: et vbera q̄
nō lactauerūt. **Q**uantū ad h̄r̄z hoc dixit xp̄s
quantum ad captiuitatem ciuitatis iherl̄m q̄
debebat venire sup aliquos eoz ⁊ sup filios
eoz. **S**ed quod subdit **T**ūc veniet dies ac.
Hoc fuit eodem subuersionis tempore im-
pletum. quando tunc steriles fuerunt ma-
gis beate: quia ille licet viderint miseras in
se. tamen non in filijs. **Q** autē dicit. **T**unc

incipient dicere montibus tunc fuit etiam tunc
impletum quoniam iudei expulsi in cauernis et latibus
lis se absconderunt. **De q̄t̄.** Qz si in viridi lig
no h̄ faciunt in arido q̄d fiet. **Hoc** intelligitur
de eorum excecata pertinacia q̄ de die in diem est
augmentata sicut appet adhuc q̄ vsq; hodie in
ter omnes miserias quas sustinet ad fidem ca
tholicam se conuertere non conatur. h̄ obrep
nunt. **P**ossumus prefata v̄ba sic intelligere
Qz si in viridi. i. filij vestri in viridi h̄ faciunt. i. in
me. **I**n arido quid fiet. i. ap̄lis meis filijs ves
tris q̄ aridum sunt respectu ad x̄pm. **Alē s̄m**
Myco. de **Goera** et est idē **Qz** si in viridi. i.
in x̄po oim̄ virtutū virore virētī h̄ faciunt. i.
tot tormēta inferunt iniqui. **I**n arido. i. in
peccōre oim̄ virore grē destituto q̄d fiet. q̄i
diceret **G**rauius punietur. **I**n **G**losa. Viride
lignum est x̄ps et electi ei. **A**ridum impij
et peccatoēs. **U**nde dicit **B**eda. **S**i ego q̄ pec
catum nō feci vite lignum appellatus sine ig
ne passionis a mundo non exeo: q̄d putas
eis manere tormēti q̄ fructibus sunt vacui.
Bernb. **S**i tu dñe arbor sancta lignū fructi
fer et benedictū tm̄ pateris. q̄d erit de nob̄
miseris qui sumus lignum ficum et aptū pro
igne. **D**ucebāt aut et alij duo neq̄ cum eo
vt interficerentur. **S**equitur tertia ps̄ septe

que subdiuiditur in preambula ad crucifixi
onem. et in ea que sustinuit atq; locutus est
in cruce vsq; ad expiracōz. **P**reambula con
clauacōis ibi fuerūt amara potatio atq; pe
nositima vestimēti sui spoliacō. **D**e potatiōe
dicit textus. **M. I. m.** Et postq̄ venerūt in lo
cum qui dicitur caluarie dederunt ei vinū mir
ratū bibere cū. **M. felle mixtū** et legitur in q̄
dā libro iudeorum. q̄ vulgarit̄ dicitur **T**hal
mudt. hāc fuisse iudeis vsuetudinē. vt plec
tēdos morte prius vino aromatico iebriarēt
vt sic mortē suauit̄ aut iocundiū sustinerēt
Et h̄ facti occasionem. forte superserunt ex
verbo **S**alamonis **Proū. xij.** **D**ate hīceram
merētibus. et vinum hīs qui amaro sūt ani
mo c̄. **F**ecerūt etiā hoc ipsum vt appēt misē
ricordes hoībus. **U**nde in singulis ciuitatibus
fuerunt honeste p̄sone siue matrone que ex
deuotione tale vinum aromaticū vsitabant
et ministrabant damnatis ad mortē. **S**ed
attende ibi crudelitatem et impietatē iudeo
rum. qui verisimiliter credūt tale vinū xp̄o
ministratū a deuotis mulieribus ebibisse. **Q**ū
pro illo ministrabāt potum amariū. quē
euāgeliste descripserūt vs̄ pt̄. **S**equit̄. **M.**
Et cū gustass̄ noluit bibē. **C**ū gustass̄. i. os
apposuis̄ vel payde illo accepiss̄ noluit bibē

Propter duo. **P**rimo vt ostēdēt iniquitas ta-
lem potū ministratiū. **S**ecdo vt significetur
velocitas resurrectionis ipi. **G**regori. **G**ul-
tauit vinum h̄ bibē noluit. qz mortis amari-
tudinem quā gustaturus erat momentane-
am et cito in dulcedinem cōuertēdā signifi-
cabat qz tertia die resurrectionis erat. **P**ro-
secdo p̄ambulo & clauationis ē notādū. qz cū
xp̄s in loco horribilissimo ess̄. volētes eum
cruafigere. expoliauerūt eū suis vestibz ante
cruce[m] corā omni p̄plō vt v̄eto et frigori nu-
d̄ exponēt. et nudum cruci affigerēt. **E**t h̄
factū ē cū mar̄io doloē vt iqt **B**ernb. i. dte.
ptz h̄ cuiqz inspectanti. **N**ā vt ibidē **B**ernb.
dicit. **V**estis interior adhebat ei fortit̄ san-
guine flagellacōis. i. fortit̄ & pacta fuit eius
corp̄i sanguineis vulneribz q̄ ex flagellatio-
ne suscep̄at. **E**t iō qn̄ exuebat̄ ōnia vulne-
ra de nouo sūt apta. ita qd̄ vesilē ei? sanguis
recenter per totum eius sanctissimū corp̄
p̄fluxit. **E**t sic doluit tūc forte plus q̄ i ip̄a
flagellatione. **Q**ūnt? dolor vt ait **B**ernb.
in contem. fuit matri sc̄issime cum aspiceret
ista. **E**t vt **B**ernb. et **A**ncelmus dicunt qz
mater eius amantissima beata virgo maia
plena anxietate velamen siue velum capitis
sui accipiens. circumligauerit lumbis eius

Unde **B**onauētura dicit q̄ nud⁹ distent⁹ sit
xp̄us in cruce. nisi tantūmodo circūtectus re
nes sudario. **A**nima deuota. **V**olue et re
uolue vt inq̄t **B**ñb. huc atq; illuc dñcū coz
p⁹ et vbiq; inuemies dolorem vbiq; cruozē.

Sequit̄ nūc de xp̄i conclauiōe q̄ acerbis
sima fuit. **D**einde cruce pata vt **B**ernb ait
militēs. i. tortozēs ministri pilati gētilēs cru
cifixerunt eum vt oēs euangeliste attestant̄
Albertus sup **M**ar. truculēt⁹ et atrocit̄. **U**n̄
textus. **q.** **T**unc crucifixerunt eū et duos la
trones. **I.** cum eo hincinde vnum a dextris
alter⁹ a sinistris. **I.** mediū aut̄ ibm. **E**t imple
ta est scripturā que dicit **E**t cū iniquis depu
tat⁹ ē **P**sa. liij. **Q**ualiter autem dñs cruci
fixus sit euangeliste non scribūt. **S**ed q̄dā
dicūt q̄ ministri pylati tortozēs arripuerūt
innocentem dñm et nudū dire sicut q̄dā di
cunt et signanter bonauētura super lignum
cruis qd̄ i terra iacuerat piecērt et in modū
pellis extēderūt. et vt aliq̄ dicūt p̄us foāmi
na in cruce fecerunt. **P**rimoq; vnā manū cū
clauo duro ac ferreo cruci affixerunt **T**unc
humozēs vt inq̄t **M.** de liā ad locū illū lesū
currerunt et sic nerui versus illam ptem ē
tracti fuerunt. **S**cdo cū aliam manum ocla
uaē vellēt brachium xp̄i non poterat aliud

f

foramen i cruce attingere. eo qz nimis tmo
te distabat. **Q**b hoc fumbis ipm violentē re-
traxerunt. vt manū illā ad locū foraminis
in ligno crucis educerēt. quo facto filē clauū
eidem manui incusserūt. **T**ertio cū pedibus
simili modo fecerunt. qz foramen infra pe-
des etiā nimis distabat. ideo fumbis eū tra-
hendo. itantū prolongauerunt vt pedes fo-
ramini coaptarēt. **E**t qz crux arcta erat. vnū
pedem supra aliū posuerunt. atqz magnum
duz ferreūqz clauū p ābos pedes pausserūt.
Dicit **B**ib. qz clauū isti nō erāt acuti. s̄ q̄dri.
valde ⁊ obtusi. in acumibz. q̄ nō tm̄ carnem
penetrabāt. sed etiam ipaz carnē secum. ⁊ of-
sa intra ligna portabant. et sic dolorē nimīū
inferebāt. **S**ic igitur amantissimus dñs et
innocentissimus. amarissime atqz durissime
cruci affixus. clauis grossis ac ferreis. cutē
⁊ carnē neruos et venas ⁊ spages ossiū dif-
sipātibz ⁊ clauat⁹ fuit. **Q**uibz ei⁹ dulcibz at
qz sancti⁹ manibz ⁊ pedibz p̄fossis. vt dicūt
doctores. totū eius sanctissimū corp⁹. sic dex-
troz sū ⁊ sinistroz sū sursum et deorsū. discēde-
batur vt oīa ossa ei⁹ valeant numerari. **I**ta
em̄ adimpletū est quod dixit dauid i ei⁹ p̄-
sona i psalterio. **F**oderunt man⁹ meas ⁊ pe-
des meos: dinumerauerunt omīa ossa mea

Ubi dicit **G**losa. ppe describitur hic pena cru-
cis et non poterat melius describi corporis diste-
ctio in ligno. quod ut diceret diminuerunt
omnia ossa mea diminuerunt. id est dimine-
rabilia fecerunt. **U**bi notandum secundum **A**lbertum
magnum quod in corpore hominis sunt ducenta et sep-
tuaginta sex ossa circa quorum diuisionem ho-
mo pati potest. **E**t ideo prope fidelis christiane. quan-
ti doloris fuit hec extensio et clauacō christi
cum manibus et pedibus in cruce. **M**anus enim et
pedes sunt loca magis neruosa. et quanto locus
magis neruosus. tanto plus dolorosus prope
quod dicit. **S.** **T**homas in tertia parte summe
quod mors confixorum in cruce est acerbissima quia
configuntur in locis neruosis. et magis sen-
sibilibus. scilicet manibus et pedibus. et ipsum
pondus corporis pendentis continue auget
dolorem. **E**x hoc patet quod christi mors qui tali-
ter crucifixus fuit fuit acerbissima. **P**ost hoc
cum christus dominus esset crucifixus. cruce
in terra iacente dicunt quidam et signanter
Inno centius papa tertius. quod eleuauerunt
cruce cum eo in sublime. et foraminum quod pa-
rauerant. et seuerant in trunco magno in quo-
dam lapide scisso seu rupe defosso fortissime
infixerunt et bene firmauerunt ut lignum cru-
cis cum christo cadere nequeret. **D**e hac eleuatiōe

crucis cū xp̄o dicit **Cris?** • Cum ibs crucifi-
xus leuaretur • et ipsa crux in cauatam rupē
locaretur • tunc maximus clamor diuersarū
uocum • flentium • et letantium • audiebatur •
Quidam insultantes uiserunt • quidam ve-
ro de passione luxerunt • quia ad confusiois
et ignominie et doloris • augmentum uide-
runt innocentem agnum extra portam in lo-
co punitiois sceleratorum affligi • **I**sta autē
eleuatio • sine dubio maximi fuit doloris • eo
q̄ crux isto pondere uerisimiliter sepius hic
inde uoluta fuit • tunc lacerabantur ⁊ renoua-
bantur uulnera manuum et pedum • **T**unc
primo de manibus eius ⁊ pedibus sanguis
habundantius emanauit • et per crucem us-
q; ad terram profluxit • **R**espiciate et uidete
pectōres uerillū illud xp̄ianoz • quod hodie
eleuatum est in alta cruce • **I**ste est agnus ui-
te • qui hodie assatus est in ueru crucis • **I**ste
est thesaurus qui hodie effusus est pro re-
redemptione peccatorum • **I**ste sunt fenestre
celi que hodie aperte sunt • **I**sta est scala q̄
ducat ad paradisum • **I**sta est arbor florida
que letificat creaturas • **I**stam plantate ī me-
dio cordium uestrorum • per iugem et deuo-
tam meditationem • **I**n illo tempore flebi-
li • spaciōsa latitudo terre sibi defecerat • ita

vt non haberet vbi caput suum miseris fa-
tigatum reclaret sed incliatum dependebat
clauis ferrei sustentabant graue pondus to-
cius sanctissimi corporis eius. et asperitas li-
gni crucis. dorsum flagellatum affligebat
et sic nulla pars corporis sui dolore ac pena-
litate carebat. Ad intuendum xpm in cru-
ce monz nos Augustinus sup Iohannem
d. fratres vt a pctō sanemur. xpm crucifi-
xum intueamur. qm̄ sicut qui intuebāt ser-
pente eneu in deserto. non pibāt morsibus
serpentum. sic qui intuentur fide xpi morte
sanant a morsibus pctōrum. Idem in libro
de v̄gitate. Inspice vulnera p̄dētis. sangui-
nē moriētis. p̄tū ēdīmētis. cicatrices ēsurgē-
tis. caput h̄ incliatū ad osculādū. lat⁹ aptū
ad diligēdū. brachia extēsa ad āplexādū. to-
tum corpus expositum ad redimēdū. Hec
quāta sūt cogitate. hec in stateā cordis vr̄
appendite. vt tot⁹ vob̄ figat⁹ in corde. q̄ tot⁹
p̄ vobis fixus est in cruce. **Bñb.** sup **Can.**
Nichil adeo medicinali pectatoī ē. Nichil
adeo pctm̄ mēficiat. crucifigit vitū. nutrit v̄-
tutē roborat et confirmat ad grāz. sicut memo-
ria dñice passionis. Idem in libro medita-
tionū. **C**ū me pulsāt turpis cogitatio. eaur-
ro ad vulnera ihū xpi et fugat⁹ a me. **Cum**

me premit caro mea: recordatione vulnerum
domini mei resurgo. cum dyabolus michi parat insi-
didas. fugio ad vulnera domini mei. et recedit
a me. In omnibus aduersitatibus meis non
inueni tam efficacem remedium. quam vulnera ihesu
christi. Idem ibidem Si quietem desideras. o anima
mea. si securitatem affectas. si fecunditatem
amas. assumes pennas sicut columbe. et vo-
lans nidifica in vulneribus ihesu christi. Nusquam
quies gratior. nusquam fecunditas utilior. nusquam
securitas tutior. Idem in sermone super cantica. trac-
tans illud verbum sponsi cantica. 2. Columba
mea in foraminibus petre dicit. Bona foramina
que fidem astruunt resurrectionis. et christi di-
uinitatem. In his passer inuenit sibi domum.
et turtur nidum ubi reponat pullos suos. In
his se columba tutatur. et circumuolantem
intrepida intuetur accipitrem. Et. in fremitu mun-
di. premit corpus. dyabolus insidiatur.
non cado. fundatus enim sum supra petram firmam.
petram in petram grade. turbabor. discia. sed non per-
turbabitur. quoniam vulnera domini recordabor. Ne-
pe vulnerat? est propter iniquitates nostras. Quid
tam ad mortem. quam christi morte non soluat? Colu-
ba mea in foraminibus petre. Unde marti-
ribus tolerantia. inde illis fiducia magna
apud altissimum. Stat martir tripudians. et

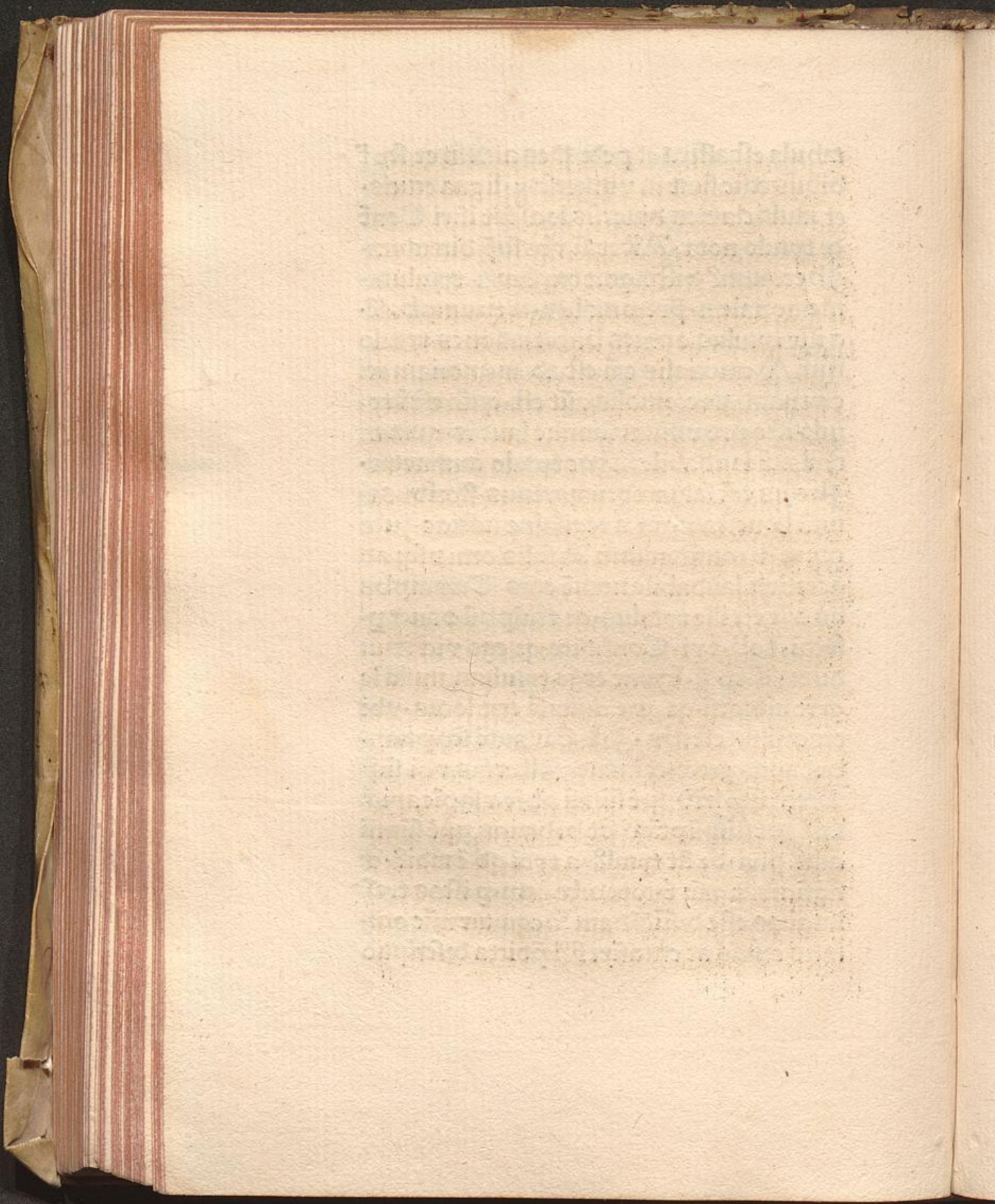
trūphans. toto licet lacerato corpe. ⁊ timā
te lateā ferro. non modo fortiter. sed et ala
criter sacz e carne sua circūspicit ebullie cru
ozē. **U**bi ergo tūc aīa martīs. nēpe ī tuto. nē
pe in petra. nempē in visceribz ihu xpī. vul
neribz mimiz patētibz ad introeūdum. **S**i ī
suis esset visceribz. scrutans ea ferrum mimi
rum sentiret dolorem. non ferret. succumbe
ret. ⁊ negaret. nunc autē in petra habitans.
quid miz si in modū petre duruit. **S**ed ne
qz hoc miz. si exul a corpe dolores non sen
tiat corpis. neqz hoc facit stupor. sed amor.
submititur enim sensus. non amittitur. nec
deest dolor. sed cōtēit. **E**rgo ex petra marti
ris fortitudo. inde plane potēs est ad biben
dum calicem passionis domini. et calix hic
inebriās. quam preclarus est preclarus in
quam ⁊ iocundus. non minus imperatori
spectanti quā militi triumphāti. gaudiū em
dīm fortitudo nra. **B** **B** **B**. **I**bi etiā haurire
dēm? salutiferā scīaz. **U**n **B** **B** **B** in medita. di
cit ī psona xpī. **I**n me hauries qd p̄dices di
uitibz qz nō habuit vbi caput suū eclinaret
quid iracundis quia sicut agnus ad occasio
nem duct? est. **Q**uid inuidis qz clamabat
p̄ ignosce aē. **Q**uid accidiosis. qz accelera
uit vt pateret. qd auais qz nud? crucifix?

est. Quid gulosis: qz potatus aceto. Quid
luriosis: quia aruit taq̄ testa virt? eius.
Sed redeam? nunc vnde degressi sum? Tri
bus hois viuēs in cruce. dolores maximos
et acerrimos tolerabat. et vltra q̄ dici vel co
gitari possit affligebatur. Ipe em̄ habuit vi
uacissimum sp̄m. et passiomis et icōmodita
tis p̄ceptissimū: quia optieplexiomis fuit.
ideoqz maxime doluit. Erecta aut̄ cruce cū
dño. dñs noster intime ⁊ amare flere cepit.
pro totius humani generis r̄dēptione. ⁊ cū
magna deuotiōe orare. Et q̄uis nō sit scrip
tum in euangelio. xp̄m fleuisse in cruce. oñs
ditur tñ h̄ ex dicto Apli hebre. v. Qz cū la
crimis offerēs. Glosa lyre. scz corp? suū cū
p̄cibz in cruce. exauditus est pro sua reuerē
tia Glosa nycolay de Gorra. Pro reuerētia
passiomis sue. eo scz. qz ex sola caritate sine
pctō passus ē. Sequit? text?. ¶ Milites at̄
cū crucifixissent eum. acceperunt vestimēta
eius. A. m. et diuiserunt. ¶ et fecerūt quatuor
ptes. Vnicuiqz militi ptem et tunicam. Erat
autem tunica inconsutil? desuper contexta p
totum Albertus sup Job. Probabile est q̄
tuor xp̄m habuisse vestimenta. valoē equa
lia. preter tunicam inconsutilem. ¶ Nec sordidā
esse poterāt. que milites non abiecerunt.

sed inter se diuiserunt. vnicuique militi ptem.
et sic quatuor erant milites. **Et. j.** Dicit idem.
Iste autem quatuor vestes significat auctum corporis
veri. In quo corpus fuit tectum cum cadore cal-
tatis virginalis: anima spiritu gratie: diuitas deco-
re glorie: usus vite honestate virtutis. **T**un-
cam autem inconfutibilem. opimetum signat corporis
mistici. quod est vnitatis ecclesie. nullomodo scindenda.
De qua tunica milites dixerunt ad invicem.
Non scindamus eam. sed sortiamur de illa
cuius sit. **U**t scriptura adimpleretur d. Pertiti
sunt vestimenta mea: et super vestem meam
miserunt sortem. **I**ntelligitur etiam **h^m Cris^m**
per hanc tunicam indivisam diuinitas christi que
illesa permansit. **D**equit. **E**t milites quidem hoc
fecerunt. **A.** **E**t sedentes observabant eum
Scripsit autem et titulum pilatus. **m.** **ca**use eius
I. **E**t posuit super crucem super **M.** **ca**put eius
I. **E**rat autem scriptus **I**hesus nazarenus rex
iudeorum **Q. d.** **N**o crucifixus est. quia rex est
iudeorum. **H**ic titulus scriptus creditur fuisse in
tabula quam fecit affigi cruci. ut appareret super
caput **I.** **U**bi notandum est quod **A**lbertus super lucam di-
cit figuram crucis de quatuor lignis. at forte
pluibus suo iudicio fuisse disposita **P**es enim magis
nisi ut quidam dicunt. de sex trabibus disposita erat. de
cedro. **D**ex autem trabes dicuntur in pede fuisse

quorū quatuor quadratum quoddam super tē
ram iacens describebant ut fortit et imobil
staēt crux. duo autē p modum crucis ad rec
tos āgulos se ī ipso quadrato iterserebāt et
vsq; ad latera quadrati porrigebant. et q̄si
q̄dratū ne dissoluēt cōtinebāt ī q̄z duaz tē
biū medio vbi se itētabāt eāt foramē mag
nū cui stips crucis infigebatur q̄ magnū fu
it et altus et dicit̄ fuisse de cypresso. lignum
autem trāsuersale ad quod brachia fuerunt
extensa et manus clauate fuit de palma et
fortit in superiori pte stipiti superficies clau
uis validis ut non moueretur. et sic crux fu
it ad modum littere q̄ thau vocatur hebrai
ce. **Ezech. ix.** Signa thau sup frontes viro
rum gementiū et dolentiū. In hac cruce sic
dispoita nichil erectum fuit superius ut rei
ficaret̄ quod dixit **Matthi ix.** Filius hoīs nō
habz vbi caput suum reclinet. **Pylatus** autē
superius affigi fecit tabulam in qua tytulum
scripsit que fuit de ligno oliue. Et dicūt qui
dam. q̄ aliud lignum stipiti infixit. quod ī
altum porrigebatur et huic ligno tabulā af
fixit. **Et sic** dicit̄ pbabilius. **Et sic** ex quinq;
lignis opoita est crux scilicet stipite brachi
ali ligno. et ligno quod supra in stipite vl
tra caput erectū est in q̄ superius trāsūsalit̄

tabula est affixa et pede **P**es autem ex sex
bibus et sic sunt in vniuerso .x. ligna crucis.
et multi clauī in diuersis locis sūt ifixi **C**onē
de tytulo nota. **A**lbertū vbi sup̄ dicentem.
Heromin? distinguit triplicem tytulum.
memorialem. p̄conialem. et triumphalē.
et iste tytulus omnes habet rationes tytulo
rum **M**emorialis em̄ est ad memoriā rei
eternam. **P**reconialis aut̄ est. quia est ī ty-
tulo isto p̄conium summe laudis. quia ni-
chil nisi laudabile in hoc tytulo continetur.
Ihesus em̄ saluator: nazarenus. floridus v̄
tutū honestate. rex a regimine iusticie **J**ude
orum .i. confitentium **A** solis ortu vsq; ad
occasum laudabile nomē eius **T**riumpha-
lis aut̄ est ille tytulus. qz triūphū d̄tinet p̄-
fectū. **J**ob. xvi. **C**onfidite. qz ego vici mun-
dum. **T**ex. **J**. **H**unc ergo tytulum multi le-
gerūt iudeorū. qz p̄ e ciuitatē erat locus. vbi
crucifixus est ih̄s. **J. I.** **E**at autē scriptum.
hebraice. grece. et latine **A**lbertus vbi sup̄
Grec̄ q̄dē l̄r̄. p̄t̄ sūmū ph̄ie et sap̄ie ap̄icē
L̄r̄ p̄t̄ sūmūptat̄ **E**t hebraicis p̄t̄ sūmū
cult̄ d̄m̄. d̄z at̄ tytul̄. a tytā qd̄ ē radī. et
fiḡficabat gr̄āz p̄. toto orbe terr̄az. p̄ istas tres
linguas esse defūdēdam **S**equitur nūc oai-
laris crucis ac crucifixi s̄m̄ p̄dicta descriptio

Et quo utroque modo. i. literaliter atque oculariter
figuram dominice crucis descripsi: agrum videtur
michi presentibus vel breuem dominice crucis
annectere commendationem. De qua **Crosi?**
sup epistula. **Ro. li. vi.** Tanta est vis crucis
ut si ante oculos ponatur. et in mente fideliter
habeatur. ita ut ipsam mortem christi intuetus
oculis mentis aspicias nulla concupiscentia. nul
la libido. nullus furor. nulla superare potest inui
dia. sed continuo ad eius presentiam. totus ille peccati
et carnis fugatur exercitus. **Cassidor?** super
psalms. **iiij.** Crux est hominum inuitatio. superborum
delectio. victoria christi. perditio dyaboli. infer
norum destructio. celestium confirmatio: mors in
fidelium. vita iustorum: christianorum martirum resur
rectio. doctorum dux: uersorum via. claudorum ba
culus: pauperum consolatio. **Cris?** in omni. de
cruce. Crux nobis totius beatitudinis causa est.
Hec nos a cecitate liberauit erroris: hec nos
a tenebris reduxit ad lucem: hec debellatos
quieti sociavit. hec alie natos deo diunxit:
longe constitutos. proximos putavit: peregrini
nantes ciues effect. hac discordia amputa
ta est. hec pacis firmamentum: hec bonorum
omnium habunda largitio: hec paradisum
quique et eo amplius annorum milibus perdu
sum nobis patefecit. **Dam. li. iij. capitulo iij.**

Omnia mirabilibus mirabilior est crux xpi
p nullum enim aliud mors euacuata est ptho
paros .i. primi petis pctm solutu est .ifern?
depdat? e resurrectio dnata e vtus nob ad
atenendum pncia et ipam mortē tributa e.
ad pstinam beatitudiez reuersio dirca e poz
te paradisi ap te sut .nra i dextea dei sedz filij
dei a hedes facti sum? n p cruce dm nri ihu
xpi Potētia dei .s. adūsū mortē victoia nob
p istam maifestata e et queadmodū qtuoz
extremitates crucis p mediū centz tenent?
a constringūtur .ita p dei virtutē et altitudo
et pfundū et longitudo et latitudo sez ois vi
fibilis a iufibilis creatua continet? .**H**ec no
bis signū data e sup frontē quō israheli cir
cumcisio per ipam em fideles ab ifidelibus
distam? et cognoscimur .**H**ec galea est scu
tū a tropheū adūsū dyabolū .**H**ec sigillum
vt nō appropiet nob oim vastator **H**ec dor
miētū resurrectō ifirmoz bacul? pastor? v
ga dūtētū auxiliū pfitiētū pfectō aie sal? a
corpis oim malozū aūfio oim bonoz dat?
pcti dstructio .arboz rurrectiois lignū vite
etne .**I**git ipm qd pāosū lignū vt vē rene
rabile i q seipm i hostiā p nob xps obtulit
vt scificatū tactu corporis sui a sanguī? decēt
adorād datus? lācra iduūta a sac ei? tabna

cula q̄ sūt. p̄sepe. spelūca golgatas. salutare
a viuificatiuū sepulchz. sion. eccīay ātropi
lis. i. arx. a que filia vt ait theopater. i. diui
n? p̄ dō **I**ngrediamur in tabernacula ei? :
adoremus in loco vbi steterunt pedes eius
Qm̄ aut̄ crucē dicit: manifestat qd̄ seq̄t. **E**x
urge dñe i eq̄e tuā **D**e q̄t̄ em̄ crucē r̄surrectō
Si. n. amatoz diligibile dō? laū? a ort? : qm̄
to magis q̄ dei et saluatois sūt p̄ q̄ saluati sū
m? **C**rib? i **S**er. **C**rucē ē isensatorū sapia: li
bertas seruoꝝ: pb̄ia impitoꝝ: lex impatoꝝ:
p̄phāz precomisatio: apostoloꝝ ānūtiatio:
m̄r̄ij gloriatio: monachoꝝ abstinētia: v̄
ginū castitas: gaudiū sacerdotū: eccīe fūda
mētū. **A**ug? i **S**er. **C**rucē finita ē i pena: ma
n? i gl̄a. **A** locis supplicioꝝ fecit tñitū i frō
tes impatoꝝ **Q**ui tantū. honorē dedit peis
suis qm̄tū seruat fidelib? suis. **B. Bñb. i** **S**er
Dicit leo. **H**is virtutū gēmis q̄tuor cornua
crucis ornāt **S**upeminētiō ē caritas. **A** dex
tris ē obediētia: a sinistris paciā. i p̄fūdo hu
militas. **H**is dictauit tropheū crucis cōsū
matio diuine passionis. cū ad iudeoꝝ blas
phemias huī? ad vulneā patē? it? liguis ex
te? clauis pūgēt? **N**āq; a caritas i eo p̄fecta
ē q̄ p̄ aiā aiā posuit: a obediētia cōsūma
ta est. qm̄ inclinato capite tradidit spiritum

Aug⁹ ad paulinā **I**n latitudine crucis opa
caritatis intelligo et in longitudine pseuerā
tiam vsq; in finem. in altitudine spē celestiu
p̄mior. **I**n p̄fundo inscrutabilia iudicia dei
et intellectus. **C**oaptat^r sacramēto crucis vt
in latitudie accipiat^r lignū trāuersū quo ex
pandim^r manū p̄pter opey significationē.
In longitudine ab ipso ligno vsq; ad terrā
vbi totum corpus crucifixū stare videt^r qd
signat pseuerātiā **I**n altitudine ab ipso lig
no trāuerso sursum vbi caput eminent ex
pectationem supernorum. **I**n p̄fundo autē
.i. in ea pte ligni q̄ in terra defixa latet figu
rat^r diuine grē p̄funditas in q̄ multoz inge
nia cōtinent^r ip̄am inuestigare conantia. **b.**
Bernb. i. flozibz. **C**ircuire possum dñe celū
et terrā. mare et aridam et nusq; te iueiam
nisi in cruce ibi dormis ibi pascis ibi cubas
in meridie. **C**ruy em̄ tua fides est. cuius lati
tudo caritas longitudo longanimitas altitu
do spes p̄fundum timor. **I**n hac cruce te in
ueit quicūq; te iuenerit. **I**n hac cruce suspē
dit^r aīa a terra. et dulcia poma de ligno acci
pit. **C**an. vn̄. dicit sponsa xpi ecclā. **D**ixi as
cendam in palmam et tenebo altitudies il
lius. i. vt omnia reliquat inferiora et ad supe
riora cōtēdat ad brachiū cristi et vt suaues

eius fructus carp at et gustet Suavis em̄ v̄
tutis est fructus. hec Ambrosi⁹ in Exame
ron libro tertio. Sequit̄ cōsequēt in tex. de
tytulo. **J. I.** Dicebant ergo pylato pōtifice⁹
iudeorū. **N**oli scribē rex iudeorū sed qz ip̄e
dixit rex sum iudeorū. Respondit pylatus
quod scripsi scripsi. Sequit̄ nunc de hīs q̄
sustinuit ihs et dixit pēdēs in cruce. **M. m.**
Pretereuntes aut̄ blasphemabāt eū mouē
tes capita sua ⁊ dicentes. **V**ach qui destruit
templum dei et ī triduo illud reedificat Sal
ua temetip̄m. si filius dei es descēde nunc de
cruce. **M. I. m.** Silē et principes sacerdotū
m. illudentes ad alterutrum cum scribis et
seniorib⁹ dicebant. **A**lios saluos fecit seip̄z
nō p̄t saluū facere. **M. m.** Si rex israhel est
descendat nunc de cruce vt. m. videamus et
credamus ei. **Ambrosi⁹ sup lucā:** Fraudulē
ta promissio. quid est plus adhuc viuētem
de cruce descendere. an de sepulchro mortu
um resurgere. resurgit ⁊ non creditis. ergo
si etiam de cruce descenderet filē creditis. **S**
michi videtur hoc demones im̄misisse. **S**tati
em̄ vt crucifixus est dominus senserūt virtu
tes crucis. ⁊ intellexerēt fractas esse vires su
as. ideo hoc egerunt vt de cruce descenderet
sed dñs sciens aduersariorū insidias pmāsit

in patibulo vt dyabolū destrueret **B**ernar-
dus in **Ser.** **R**eminem audiam? frēs **N**on
carnem ⁊ sanguinē. non spm̄ quēlibet. descē
sū de cruce suadentē **P**ersistam? ī cruce. mo-
riamur in cruce. deponamur. aliorū: nō nrā
leuitate. **Glō.** **A.** **xvii.** **S**i insultantibz ce-
dēs de cruce descenderet: v̄tutē pacie non de-
monstraret. **S**equitur. **A.** **C**onfidit in deo
liberet eū si vult. **D**ixit em̄ qz fili? dei sū. **I**d
ipm̄ autē et latrones q̄ cū eo crucifigi erant
improperabant et conuiciabant ei. **I.** **E**t sta-
bat ip̄lūs expectās. **I**hesus autem dicebat.
Pater dimitte illi? **N**on em̄ sciūt qd faciūt
H° fuit p̄m̄ v̄boz q̄ locut? ē ibi? ī cruce. **V**er-
bū benignitatis ⁊ mie **E**t vide q̄ efficac̄ fuit il-
ta allegacō **Aug?** **Q**uēpetit. q̄ petit. p̄ q̄bo
petit. vbi petit. **P**rēz fili? p̄ ip̄i? crucifigori-
bz. inē ipsas iniurias mortis illate pendēs ī
cruce. **I**n ista peticōe. p̄o ad modū sapiētis
aduocati. captat iudicis beniuolentiam cū
dicit **P**at̄ cui obedio vsqz ad mortem. mor-
tem autem crucis **A**c si diceret. **E**x quo pro-
te tanta facio. non debes michi denegare
quod peto: quia omniaque placita tibi sūt.
semper fatio. **S**cdo ponit petitionem. di-
mitte inquit illis ac̄. **S**ecure poterat hoc pe-
tē. quia mediator dei et hominum: manum

posuerat in ābobo. scz in patre et hoīe sup se
susci piens iustitie patris seueritatem et ho
mis imiq̄tatē. **Iere. x.** Hec ē iūqtas pōrbo eā
i. **Petri. ij.** Pectata nostra. i. penā pro pecta
tis nostris tulit in corpe suo super lignum.
Et Psa. xlvj. Ego feci ego feram. ac si diceret
ego traho ad me forefactum hominis qua
si feceri. **Tertio** addit facti excusationē **Cū**
dicit. **Quia** nesciunt q̄c. **Si** em̄ agnouissent
numquam dñm glorie crucifixissent. **Et** vi
de quam efficax fuit vox ista. **Ad** hanc em̄
voem sicut **Iheronim⁹** dicit sup **Psa.** et le
git̄ in euangelio nazareorum tria milia ho
minum ad fidē sūt cōuerſi. **Lampas** em̄ xp̄s
in cruce suspēsa ⁊ fracta sup fractoēs oleum
mie effudit. **Hic** nos xp̄s exemplo orae do
cuit p̄ iūmicis. ⁊ nocētib⁹ nob̄ ex corde cōdo
naē. **A.** **Orate** p̄ psequētib⁹ vos. vt sitis fi
lij pris vri. **Tm̄** em̄ hē? de pntela ⁊ affitate
ad dñz qñtū hē? de pietate ad pxim **Aug⁹**
Vox ē carnificū. sicut pctāuit sic puīat. **Vox**
pietatis xp̄stianorum est. sicut cecidit sic re
leuetur. sicut dolet sic curetur. **Iidem.** **Non**
potest peccatum esse tam magnum qd̄ de
us non dimittat cum crucifigentibus se di
mittit. **Sequitur Lucas.** **Un⁹** autem ex hijs
qui pēdebant latromibus blasphemabat eū

dicens **S**i tu es xps: saluū fac temetipm et
nos **R**espōdit autē alē et increpabat eū di
cēs **N**eq; tu timeſ deū q; in eadē damnacōe
es **E**t nos quidē iuste. **N**am digna factis ē
cipimus: **H**ic v̄eo nichil male gessit. **P**ossit
pp̄t supradcā text? vbi dictum est q; latro
nes similiter cū alijs blasphemabāt aliquis
suspiciari de euangelistarū discordia. **Q**uare
notādū ē s̄m **A**mb sup lucā li. v. et bedā su
per lucā. et **A**ug^m de discordia euāgelistarū
li. iij. **Q** alijs euāgeliste duos inducūt latro
nes diuitiantes **L**ucas autem vnū diuitiāte
et aliū corrigentē. **F**ortasse et ipse p̄us con
uiciatus. et repente conuersus est **P**otuit et
pluraliter de vno dici **V**int illud psalmiste
Astiterunt reges terre. et principes uene
rūt in vnū aduersus dñm et aduersus xp̄m
ei?. **S**olus em̄ rex herodes et princeps py
latus in actib; apostolorū conspirasse aduer
sus xp̄m dicūt **Q**uid autē vſitatus q; vt di
cat aliquis et rustici michi insultant si vn? i
sultat **I**eo? sup **M**atth. **P**rimo vterq; lat^o
blasphemauit. deinde ali? sole fugiente tra
smota sarisq; disruptis et ingruentib; tene
bris credidit in ihm et priorē negationē se
quenti confessione emundauit **V**n̄ dicebat ad
ihesū **D**ñe memēto mei dum ueneris i regnū

tuum. De isto latrone. Gregori⁹ xviii. Mo-
raliū sic inquit. In cruce clauī manus ei⁹ pe-
desq; ei⁹ ligauerunt nichilq; a penis ī eo li-
berz nisi cor & lingua r̄manserāt īspirāte deo
totum illud obtulit ei quod ī se liberū inue-
nit vt iuxta h̄ qd̄ scriptū ē. corde crederet ad
iusticiam ore cōfiteret^r ad salutē. Tres autē
v̄tutes q̄s aplūs memorat subito repletus
grā et accepit latro & seruauit in cruce. Fidē
namq; habuit qui r̄gnaturum deū credidit
q̄ secum p̄ter morientem vidit. Spem ha-
buit qui regni eius aditū postulauit. Cari-
tatem quoq; in morte sua viuaciter tenuit
q̄ fr̄ez et latronē p̄ fili s̄clē moriētē īm̄q̄ta-
te sua redarguit Thomas sup̄ lucā & puro
receptū ex Crisostimo. Crucifixum aspicias
et dominū p̄fiteris. Cōdemnati vides figu-
ram. et regis predicas dignitatem. Mille
malis imbutus. postulas iustie fontē nō re-
misisti tue nequitie. Sed dices. Video quippe
apparēs obprobrium. sed itueor latēs reg-
num. et tu auertis mea publica scelera. et ac-
ceptas fidem intētiois occulte. Discipulum
veritatis vsurpauit neq̄tia. Discipulū neq̄cie
nō cōmutabit veritas. Amb̄ pulcherrimū autē
dat^r affctānde. dūfiois exēplū. q̄ tam cito la-
troni v̄ia relaxat^r. Cito ignoscat dñs qz cito

ille auertit. et vberior e gra q̄ p̄catio. Ip̄ em̄
dñs pl? t̄buit q̄ rogat. **Cris?** Erat ergo vi
dē saluatore in mediolatronū. trutinā iusti
cie. trutinātē. fidē et infidelitatē. Expulit dy
abol? de paradiso adā. scz pp̄t pfidiā p̄pslat^o
nē ipulit. añ totū orbē. et añ aplōs. nudo v̄
bo. sola fide i paradisu itroiuuit. ne q̄s p? erro
res introitū desperaret. Attēde celeritatē. a
crucei celo? a dēpnacōe i paradisu. vt nouis
nō ad benuolētā illi? q̄ dñi clemtiā totū se
cisse **Vñ Deq̄t** Et dixit illi ihs. Amen dico
tibi. hodie meū eris in paradiso. Hoc fuit se
cū dū verbū dñi nr̄i ihu xp̄i. Verbū utiqz ius
ticie. **Hodie meū e. i pa. i.** in illa btā visione
Qz vbi papa: vbi roma. vbi de? ibi paradiso.
Amb. Vita aīe est esse cū xp̄o. Iustum
em̄ eāt. vt q̄ patiēter eāt sotiū tribulacōis:
essz a consolatiōis. **I.** Erat aut̄ fere hoā sex
ta. **I.** Stabat aut̄ iuxta crucē ihu m̄ ei? et
soroꝝ matris eius maria cleopbe. et maria
magdalene **Stare** dicitur maia non cadere.
sedere. iacere. mouere. fugere. **Lucifer.** q̄ ma
ne erigebatur non stetit: sed in infernum ce
cidit. vt habet̄ **Psā. xiiij.** Adam nō stetit.
nec p̄iarche. nec pp̄be. neqz nos. qz i adā
oēs cecidim? **Maria** autē firmissime stetit:
qz nec venialiter. nec mōd̄liter pctāre potuit

5
Maria nō sedet sicut iudices. s; stat cū pau
peib; nō vt iudicet. s; vt p eis itcedat. **M**a
ria nō iacebat ī aliquo pctō libidīs: sed mā
fit erecta stās in maria puritate v; ginee cas
tatis. **N**ec etiā iacebat ī aliqua tepiditate
aut accidia: s; fuit ad oīa bona p̄mptissima
Nō fugit qz in fidei firmitate semp p̄māsit
stās. cū dño ihu sub cruce. **Ps**. lxiij. **T**or
cular ego calcavi solus: et de gentib; nō eāt
vir meū. **S**i em̄ mē ihu non credidisset: fi
des tūc totū fuiss; extincta. **N**imīz aplīs fu
gientib;. ymmo et ip̄is sanctis mulieib;. q̄
circa cruce steterūt dubitātib;. quaz dubita
cōis iditū fuit p̄paracō vnguetoz. **D**ñ de eis
Bñb. sic inquit. **S**ic vos o bone muliēs. cui
nam q̄so exubias exhibuistis. cui aromata
oparastis. cui vngēta pastis. **S**i sciretis q̄n
tus sit. quātū it̄ mortuos sit liber mortuus
iste. quē vos vngē vultis. forsitā poscere
tis ab eo vngi. **N**epe ip̄e est quē vngit de.
oleo leticie pre sortib; suis. **B**eate eritis si
gloriarī poteritis reuertētes et dicere. q; de
plenitudine eius accepimus. **E**x hoc patet
qualiter mulieres discrediderunt dubitacōz
apostolorum. et aliorū lati? declarat. **Alb**. ī
de laudib; btē v; gis. q̄ cā breuitatis trāseo.
Ego teneo cū sac̄s doctoib; q; ī signū m̄gne

constantie steterit morigeratissime ac pudici-
cissime. qz **Amb** dicit. Stabat iuxta crucē.
non vt dolorē filij cōsideraēt. s̄ vt salutē hu-
mani gn̄is expectaret. **Querit** ibi. sicut dñs
in passione filij habuit gaudiū sūmū ⁊ sūmū
dolorē. **Uty** etiā btā v̄go habuit vtrūqz. **Quā-**
tū sufficit ad p̄ns dimissis p̄lixioribz declāti-
onibz. **R**esponso s̄m̄ **Albertū** vbi s̄ qz dñs
nā i ip̄a passiōe dñi habuit sūmā ⁊ passiōez
et sūmā cōgulationē. **C**onpassionem v̄z.
cōsistētē i natura. filij et in ratione vt natura.
cōgulationē; aut in ratione vt ratione. **I**bi no-
tandū qz sūmū tristabile in tali gn̄e ē duplē
accipere. **Uno**° vt sūme d̄riū appetitui; et sic
sūmū ifert dolorē. **Alio**° put ē via ⁊ mediū
ad sūmū delectabile et sic ifert sūmū gaudiū.
Et sic aīa btissime v̄gis app̄bēdit mortē filij
sui. vt sūme d̄riū appetitui et sic sūmū ei itur-
lit dolorē et vt mediū i d̄p̄cōz gn̄is hūani.
et sic causauit in ea sūmā delectācōz. **E**t p̄nt h̄
filij eē: qz vnū ē materia ad aliud. p̄bat **Al-**
bertus h̄ip̄m etiā tali racōe. **D**ilēs gaudz de
bono dilcā: et magis gaudz de maiori bono
Igit̄ de sūmo bono dilcā i sūmo gaudz. **D**icit̄
caritas ē d̄cō dei ⁊ p̄ri: ⁊ i sūmo caritas p̄fca
gaudet in sūmo. **D**icit̄ summ̄ honor dei ⁊ p̄ri
et summa vtilitas fuit i passiōe ⁊ p̄ passiōz i

summo **E**t btissima vgo maria habuit tuc
caritate i summo **I**git tuc gaudebat i summo
Igit fil habuit gaudiu et dolore in summo
Triplex distinguit bonu . scz honestu . vtile
a delcabile . qdlibet istoz in btissima virgie
in passioe resp cu filij sui fuit i summo **U**nde
ipe appellat passionem claritate . **J**ob . xvij .
Clarifica me pr . a hoc ppē honore que sum
mu habuit p passionē ppē quā de? illū ex
altavit et dedit illi nome qd ē sup oē nomen
aē **A**ppellat etiā passioz suā cibū a potū ppē
delcātionem quā i summo effcū tuc habuit
Nūq̄ em in aliquo creato tm delcāt? fuit .
quātū in redēp cōe gnīs humani p passionē
Appellat etiā eā donū dicens **C**alicē quem
dedit m pr : et h ppē suū lucz que mediāte
passione acq̄siuit p quā oia ad se trahit **S**ic
igit qdlibz ge? boni i passioe fuit i summo **I**gi
t et idiligēte fuit tuc delcācō i summo **H** Alb
Ex qb? ptz summū gaudiū qd habuit btāv
go maia i passioe dñi sub cruce stās . a eū p
p nob oibz offerēs holocaustū viuū deo pa
tri **U**nde **C**risostimus in tractatu de passio
ne . sic inquit . **I**n passione xpi duo videban
tur altaria . **U**num in pectore marie aliud in
xpi corpe . xps carne : maria ymolabat aiaz
Optabat qdē ipa ad sāguiez aie etiā carnis

sue addere sanguinē : ⁊ eleuatis ī cruce māi
bus celebraē cū filio sacrificiū respertinū . et
cū dño ihu corpali morte redēptiois nrē cō
sūmaē misterii . h̄ hoc soli? sūmi sacerdotis
p̄uilegiū erat vt de sanguine suo mun? itra
sancta inferret nec poteāt h̄ consors esse cū
aliquo dignitas . iō in repatione hoīs nulli
angelo . nulli hoī fuit aut esse potuit cum eo
cōis autoritas . **C**oopabat tñ plurimū p̄m
modū suum ad ꝓpiciandū deū . ille mris af
fectus qđ mē peteret . fili? ꝓbaēt . p̄ dona
ret . **D**iligebat p̄ filiū ⁊ filius p̄z . mē vero
p? vtrumq; ardebat filq; cōplectabatur ca
tas ⁊ bonitas nrē supplicante . filio inēpellā
te p̄re ꝓpiciante . filius ad pectus ⁊ vbeā
matris . filij ad crucē p̄ et vulnera respicie
bat . **A**ns? in orōe ad xpm . **D**ña mea mise
ricordissima q̄s fontes dicā erupisse de pu
dicissimis oculis tuis cū attēderes vnicū fili
um tuū inoētē corā te ligatum . flagellatū .
mactari q̄s fluctus credam ꝓfudisse purissi
mum vultum tuum . cum respiceres eundē
filium tuum in cruce sine culpa extendi et
carnem de carne crudeliter ab ip̄is desecari
quib; singultibus estimo piñssimum pectus
tuū vexatum esse cū tu audires **M**ulier ecce
fili? tu? ⁊ discipul? **E**cce mē tua . cū accipes ī

5
filium discipulum pro magistro: seruum pro domino **C**ribus
in omelias de septem verbis domini. Intuetur te domine
in cruce positum illa benedicta in mulieribus. et fixis
in te oculis. vulnera. materna pietate confide-
rat. et licet non ignoret. quod boni passio tua mun-
de conferat. tamen affectum patris commoritur. et pec-
tus. maternum inmanitate doloris artatur. sus-
pirat intrinsecus et erumpentes reuocat lacri-
mas et eo amplius intumescit anxietas quam pro-
hibetur egredi et per luctus lamentaque dissoluti.
emergebant quidem quandoque gemitus sed incre-
pati reprimerebantur in sinu mentis de quo pro-
dibant et collidebant se inter se ad iunctam. **E**rat
que in anima illa tempestas valida occurrentibus si-
bi preceps et quasi in sartigis fixis medullis ebul-
liebant amaritudinis quas excoquebat exa-
cerbatio. perseuerans. Impetrabat dolori filenti-
um fortitudo et rugientium iudeorum torum in eam
oculi illos turbines suffocabant. **D**ex illarum
auctarum preceps saluginem ebibeat et quod dif-
ficilimum erat moriebatur et mori non poterat.
et clauso tanti doloris clemento intrinsecus
alium vultum palam exhibebat nec poterat
ex facie colligi crux illa anime. et patibulum spi-
ritus in quo erat hostia viua beneplacens deo et
holocaustum medullatum. **L**egi hanc etiam ascrip-
tum **B**ene in soliloquio pro maiori euidentia

passiois super benedictę v̄gis marie notā
de sūt nouē rōes quare eiusdē. **S.** dei genit
cis passio fuit maria **P**rima est breuis qz
erat m̄. et mater dolet naturalē de afflictōne
filij. **S**ecūda quia sola mater seu tota mater.
Qn̄ em̄ dolor subdiuidit̄ in multis. minor̄ i
uenit̄ in singlis. **S**i em̄ aliqua m̄ filiū amit
tit. dolorem cum pr̄e diuidit ex qua diuisione
dolor quodāmodo minuit̄. **V**irgo aut̄ btā cū
nullo pr̄e dolorem cōdiuidere potuit qz nul
lus ibi erat. **T**ertia ratio qz eāt vnicū mater
Mulier em̄ plures filios habens aut potēs
habere. si aliquē filiorū amittat cōsolationē
nichilomin⁹ h̄z de alio supstite. **V**irgo autē
maria nullū aliū filiū habuit. nec sperabat
habere. **U**nde dicere poterat illud. ij. re. j. ca.
Sicut m̄ vnicū amat filiū: ita te diligebā.
Quarta ratio sumit̄ ex eo qz p̄ns erat ad vi
dendum filij sui tormētū. **Q**n̄ em̄ mater ali
qua audit filiū suum mortuū: multum dolet
Sed qn̄ audit horribili morte occāsi: mag⁹
dolet. **Q**n̄ vero oculis suis videt filiū suū oc
cidi: marie dolet. qd̄ marie ptz i beata v̄gie
maria. **Q**uita ratio ex eo sumitur qz eāt im
potens ad adiuuandum. **M**agna est cōsola
tio matri. si in morte filiū osculari amplexa
ri vel adiuuare p̄t. **H**ec aut̄ in nullo poterat

5
filiū adiuuāe: nec eum in cruce tangere. Au-
diebat deniq; fitire: nec tamen potuit ei po-
tū porrigē. Videbat vulnerib; plenū nec po-
tuit vulnera allegare. Aspiciebant eū sangui-
ne plenum. nec potuit tergere. videbat san-
guinem in terrā finem nec potuit colligere.
Sexta ratio est q; nullū habebat adiutorū
qz oēs apli eā reliquerunt. Et ita in tāta tri-
bulatiōe nec ipsa nec filius habuit adiuuā-
tē. **P**s **S**ustinui qui fil' cōtristaretur et non
fuit: qui consolaretur et non inueni. **S**eptia
ratio est qz fuit i ea maxima tristitia et dolor.
ex quo elicitur eius compassio. **D**icit em̄ **A**l-
bertus sup missus est. q; omnis dolor est ex
amore. **A**mor autē triplex est scz naturalis ac-
quisitus et ḡtuitus. **N**aturalis in sūmo fuit
ibi. qz quanto natura nobilioe est. tanto no-
biliores h; affectiones et opationes. sed ip̄a
habuit sūme naturā nobile. ergo sūme nobi-
lē amorē naturalē. **I**te acq̄situs i sūmo. oēs
em̄ causē accētales que inducūt matrem ad
diligendū filiū suū. h; fuerūt in sūmo. **N**ūq̄
em̄ fili? ali? m̄rē suā ita dilexit. tātū honora-
uit. tm̄ dedit vel p ip̄a sustinuit et sic de alijs
causis accētalib;. ergo amor acq̄situs in sū-
mo ibi fuit. **I**te ḡtuit? etiā i sūmo ibi fuit. qz
nunq̄ alia mater aut aliqua creatura puā

tantam caritatem habuit ut ista. et sic beata
ergo ad suum filium summum habuit amorem
naturalem acquisitum et gratuitum. Ergo si ille
triplex habitus amoris eliciat simul unum
motum amoris in summo illa erit intensissima
dilectio et dolor illi respondens erit dolor in su-
mo. Sed tam naturalis quam acquisita quam
infusa dilectio respectu nullius est ita intensa
sicut respectu vite ipsius dilectio. ergo de morte di-
lectio dolet in summo. Cum ergo beata ergo respectu fi-
lij omnifariam habuerit dilectionem in summo
constat quod de morte ipsius habuit omnifa-
rium dolorem in summo h. **Alb.** Et predicta ratio do-
loris et passionis sunt ex parte virginis. Alie due
sequentes sunt ex parte filij et supplicij. Octava
ratio Quia multum dolet mater quando amittit filium su-
um bonum et sapientem et simpliciter obedientem in omnibus
Ipsa vero amittebat filium de quo gloriari poterat
Ergo mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis
et sancte spei. **Ecclesiasticus xxiiij** Amittebat quidem fi-
lium matrem dulcem diligentem. Filium matrem hono-
rabilem et filialiter timentem. Non mater pulchre di-
lectionis et timoris. filium matrem in cruce feliciter agnoscens.
filium erga matrem tam pius et clementer. Non mater ag-
ni et sancte spei. Non ratio summi timoris et supplicij
Videbat enim filium pati penam ignominiosam quia
inter latrones crucifixus et deputatus fuit. penam

acerbam. quia in locis neruosis et maxime
sensitiuis fuit vulneratus. et pforatus. **P**e-
nam diuturnā. et penam iniustam sicut ptz
Querit nūc post h **V**tz btā vgo maia fuit
martir. **R**esponso **Q**uāuis btā vgo marti-
riū gladij materialis non sustinuit. quia si-
cut dicit **A**mb. nec hystorie nec lrē do cent
beatam vginem vitam gladio finiuisse **E**st
tamen passa quintuplex martiriū. doloris.
cōpassionis **D**iuini sermōnis. voluntatis et
macerationis. **D**e pmo dicit **L**uc. ij. **T**uam
ipi? aiā gladi? .s. doloris ptūfubit **D**n **D**a-
mas? papa **B**tā vgo delozes q̄s effugit pa-
riens. hos in p passione sustinuit. aiē spassi-
one viscey lacerationē tolerās. et quē deū ge-
nuit p nritatē hunc vt maleficiū mēfectū vi-
dēs gladio cogitationū lacerabat. **S**ecdo pas-
sa est martiriū spassiois. qd fecit gladi? cō-
passiois **E**t hoc qn vnus militum lancea la-
tus ei? apuit. qui iam corpe? habuit mortu-
um **C**onstat aut q illa lancea nullū dolorē
xpo intulit. qz eius aiā de corpe iā discessit
Sz qz aiā mris i corpe filij erat: iō sola mat-
dolorē huius vulneris suscepit **A**nima em̄
maie magis eāt i corpe filij q̄ i corpe pprio
Quia aiā s^m. **H**ugonem de scō victore. ibi
plus ē vbi amat q̄ vbi animat **E**t ideo tunc

aiam lancea pertransiuit dum filio cōpassa
fuit ex eo q̄ nec mortuo parcē voluēt. **B**n̄
dus in sermone de anūcti. Vere tuam o bea-
ta maia aīmā gladius p̄trāsiuit quādo cru-
delis lācea filio anima mortuo latus apuit.
Ipfius nimirū iam ibi non eāt sed tua plane
auelli nequibat vt plusq̄ martirem te non
im merito p̄dicem? ī q̄ nimirū sensū corpe
passionis excessit affectus passionis. Ter-
cō est passa martiriū diuī sermonis .illi? .s.
sermonis quo dixit xp̄s in cruce. **M**ulier ec-
ce filius tuus. De quo **B**n̄b vbi sup̄. An nō
plusq̄ gladi? fuit sermo ille? **N**ē ecce fi-tu.
Reuera fuit p̄trāsiens aīmā et p̄tingēs vs-
q; ad diuisionem aīte et spūs. Postea sub-
dit. **O** cōmutatio. **I**ohannes p̄ ibū tradit
seruus pro dño discipul? p̄ magistro filius
zebedei p̄ filio dei purus homo pro vero deo
quō vero tuam affectuosissimā animam nō
p̄trāsiuit gladi? h? auditio vel h? auditio q̄n
et nostra sic saxea licet et ferrea pectora sola
scindit recordatio. **Q**uarto passa est marti-
riū voluntatis. **I**psa em̄ voluntaie iuxta cru-
cem stabat p̄ta p̄ humano genere martiri-
um pati. **A**mbrosi? sup̄ lucā. **V**irgo maria
fugientib; aplis ante crucem stabat et p̄his
oculis vulnera filij spectabat tñ nō pignoi?

fed mūdi salutē. Quinto passa est martiriū
maceratiois . in filij passione cor suū et oīa
mēbra sua macerādo . qđ sibi martiriū itulit
Aug? Illa quippe mater pia imani dolore
eiulans pectora delicata atundēs ip̄a viscēa
ceteāq; fatigaueāt mēbra vt iā defitiēs ad
xp̄i funus vix poteāt ita puenire. Sequit̄ i
textu tertiū verbū saluatoris . **¶** Cū vidiss̄
ergo ihs matrē et discipulū stantē quē dili
gebat dicit matri sue . **M**ulier ecce fili? tu?
deinde discipulo . **E**cce mater tua . Hoc fuit
tertiū verbū zelus cōmendationis . **C**irca
qđ notādū qđ ihs . tpe mortis sue nūcios . qđ
tūc poteāt habē . ad matrē direxit . oculos scz
et liguā . **M**ors qđē oculos dñi claudē voluit
h̄ caritas fortior morte . mri illos appuit . et di
lectissimā matrē dolozosē pp̄ tres rōes asper
xit **P**rimo pp̄ ei? humilitatē . **S**ecundo pp̄ ei?
nobilitatē fuit em̄ maxi? thesaur? quē deus
tūc i seclō habuit . **T**ertio pp̄ ei? paupertatē .
qz iā ab ea p mortē rēdē voluit . h̄ dolor ihs
maior fuit qz oīs eius pp̄a passio . **E**t dixit
Mulier **Q**z si dixisset dilectā mē cor ei? ma
ternum telo sp̄ passionis acrius penetrasset
Queritur quare saluator noster matrē suā
secum de hoc seculo sumere noluit licet ipsa
cum eo mori desiderauit . **A**d hoc designari

h

pnt̄ q̄tuor̄ rōes **P**rima vt eccl̄a militās non
destituent̄ consolatione. s̄ p̄ eā d̄solaēt̄ atq̄
mulcoꝝ secreta m̄steia addisceret. **D**icit di
cūt doctores q̄ etiam ipsi apli ab ea multa
secretor̄ t̄uelacōes atq̄ infōꝛcōes accepūt.
a marie lucas euangelista qui nob̄ āgelicū
cū v̄ḡie colloq̄ū clāe a desticte descripsit. qd̄
credit̄ ab ea didicisse. **Q** q̄ gloriosum a io
cūdū fuit in t̄ra vidē v̄ḡiez q̄ filiū in celo ha
buit deū a sp̄ōsum eccl̄ie ibm̄ xp̄z. **N**ō ad eā
erat magnū passagiū seu ppli frequētia vt i
q̄t̄ **I**gnati⁹ martir. **2**a vt eccl̄a apli a euāge
liste etiā i fide illuīarēt̄ vt iā dictū ē **P**luā em̄
m̄steria fidei tūc nemo sciuit n̄ ip̄a. q̄ p̄f̄ssi
me a sap̄ia et̄na filio suo t̄gita t̄b̄āms didi
cūt. ymmo s̄m̄ q̄ dicit **I**gnati⁹ **A**ngel⁹ **G**ab
el a alij āgeli ab ea eccl̄ie infōꝛcōz c̄p̄ert. **T**er
tia. vt eccl̄a i suis m̄bri⁹ t̄pe t̄bulacōis p̄ di
m̄rēz d̄fortaret̄ vt scribit **I**gnati⁹. **N**ō idem
scripsit v̄ḡi maie t̄pe t̄bulacōis sue p̄ d̄sola
cōne. sub p̄secucōe **T**rayani ip̄atois **E**t ego
repperi istā copiam siue tenorē epistole eius
dem sic. **X**p̄ifere marie seru⁹ **I**gnatius **A**e
neopbitū. iobis qz tui discipulū confortare
a d̄solari debueās. **D**e ihu em̄ tuo p̄c̄pi mi
ra dictu et stupefactus sū ex auditu. a te at̄
que sp̄. fuisti ei familiaris diuicta a secretor̄

eius scientia. desidero ex oī modo fieri certi
or de auditis. Scipi t̄ et etiā alias. et rogavi
de eis dē. Daleas et oneophiti q̄ meū sūt ex
te et p̄ te et i te confortēt. Amē Huic ista vir
go sup̄benedcā respondit in hūc modū Ig
natio dilecto et discipulo Huilis ācilla xp̄i
ibu. De ibu q̄ a Jobe audisti et didicisti ve
ra sūt Illis credas illis ibereas. et xp̄ianita
tis votū firmit̄ teneas. et mores et vitā voto
conformes. Demā aut̄ vna cū Jobe: te et q̄ te
cū sūt visere. Sta et virilit̄ age in fide nec te
conmoueat p̄secutionis austeritas. s̄ valeat et
exultet spūs tu? .i deo salutari tuo amē Qū
tum desiderauerint fideles xp̄iam recentē nas
centis ecclie vidē mr̄z dñm. colligo ex q̄dam
ep̄la S. Ignacij ad Jobānē euāgelistā vbi
sic loquit̄ Sūt et h̄ multe de nr̄is mulieibz
marīā mr̄z ibu cupiētes. et cotidie a nobis
discurrere volētes vt eā at̄gant. et vba ei?
tractēt: q̄ dñm ibm aluerūt. et q̄dā secretiōā
ei? punctēt. Ip̄az em̄ et Salome quā dilig?
filia āne ierosolimis quīqz mētibz apud eā
conmorās et q̄dā alij notū refert̄ oīm gr̄az ha
būdā et oīm v̄tutū secūdā Et vt dicūt in p̄se
cucōibz et afflictōibz ē hylais: i penurijs et i
digēcijs nō q̄rula: i iuuātibz ḡta. et molesta
ta letatur misēis et afflictis coafflicta cōdolet

dolet et subuenire non pigrescit: sed vitioꝝ pestiferos in fidei pugna disceptans euertit. nostre noue religionis et pietatis est in gratia. et apud fideles omnium operum pietatis ministra humilibus et est deuota et deuotis deuotius humiliatur. et in modum ab omnibus magnificatur cum a scribis et a phariseis ei detrahitur. Et ista dicit Sicut a nobis de indignis narratur in maria iherosolimitane humane naturae scitatis angelice sociatur. et haec talia excitaueunt viscera nostra et cogunt valde desiderare aspectum huius si fas sit fieri celestis prodigij et sacratissimi monstrum. Tu autem diligenter modo dispone cum desiderio nostro et valeas. Quarta ratio est ut ipsa per filium suum regem glorie gloriosius exaltaetur vel assumatur in sua morte. Contra notandum in prologo saluatoris verbo. quando dixit Ecce filius tuus. Iobez matrem in filium dedit. a quo erat custodia. licet peccare non possit. Sed nostre begutte deuote sorores. qui mariane simplicitatis cultrices se fingunt. in haec etiam modico ab ea discordant. quod custodi vel viuere sub custodia fugiunt. quod licet quod sibi placet. neminem corrigere seu retrahere. perficiunt. cum sole viuunt. atque seipsas sibi ipsas in gratias constitunt. Non spirituales filij matrem. et nos esse possumus. si simus. Iobez. gratia habentes. et caritatem. et si iuxta crucem iherosolimitanum in pietate. hoc testamentum iherosolimitanum fuit. Et palia non habuit. nisi vestimenta. quibus spoliatur.

unum v. h.

in cruce nudus pepedit. et ista eliq̄t militibz
Iohi nr̄z. iudeis cozp? suum ad crucifigēz
dū: pri aīam: bonis crucē. et latrom padisū
legauit. Sequit̄ textus. ¶. Ex illa hora acce
pit eā discipulus ī sua. **M. m. l.** A sexta at
hora tenebre facte sūt sup vniuersam t̄ram
vsqz ad horam nonā. Iste tenebre supnatu
rales fuerunt. et diffuse sup vniuersam t̄rā. p
tres horas. vt **Dyomisius** scribit in eplā ad
Agēm suum **Appolitaniū**. q̄ ambo tunc
tpis ī egypto fuerūt. Sol em̄ et oīs creatura
comouebat̄ sup iudeozū duritia et malicia.
Sol obscurat̄ ē. i. lucis sue radios retrit ne
vidēt impiorū facinora. Nota qz huiusmōi
tenebre non fiūt naturalē n̄ cū est eclipsis so
lis. sed tūc vix manēt ad horā dimidiā. et lu
na v̄it ab oriente. Sz hee tenebre facte sūt
supnaturalē die xv. aprilis. ī q̄ fuit oppositō
Sz s̄m̄ **Dyomisū** tūc luna eāt plena venēs s̄
naturā motu reflexo ad occidētē ī t̄bz horis
vadēs p dimidiū circulū celi. h̄ ē tātū quātū
in t̄gita diebz ire solet. qd̄ etiā fuit s̄ naturā
ponēs se īfra solē qd̄ vidit **Dyomisū** et **appo
litaniū**. iō dixit **Aut d̄ patit̄**. at̄ tota mūdi
machina dissoluet̄. Exinde **Athenis** miserūt
fiei tēplū īcogniti di. Et t̄m̄ de hoā sexta

Hora nona s̄lt̄ tres habet ptes **Prima**